

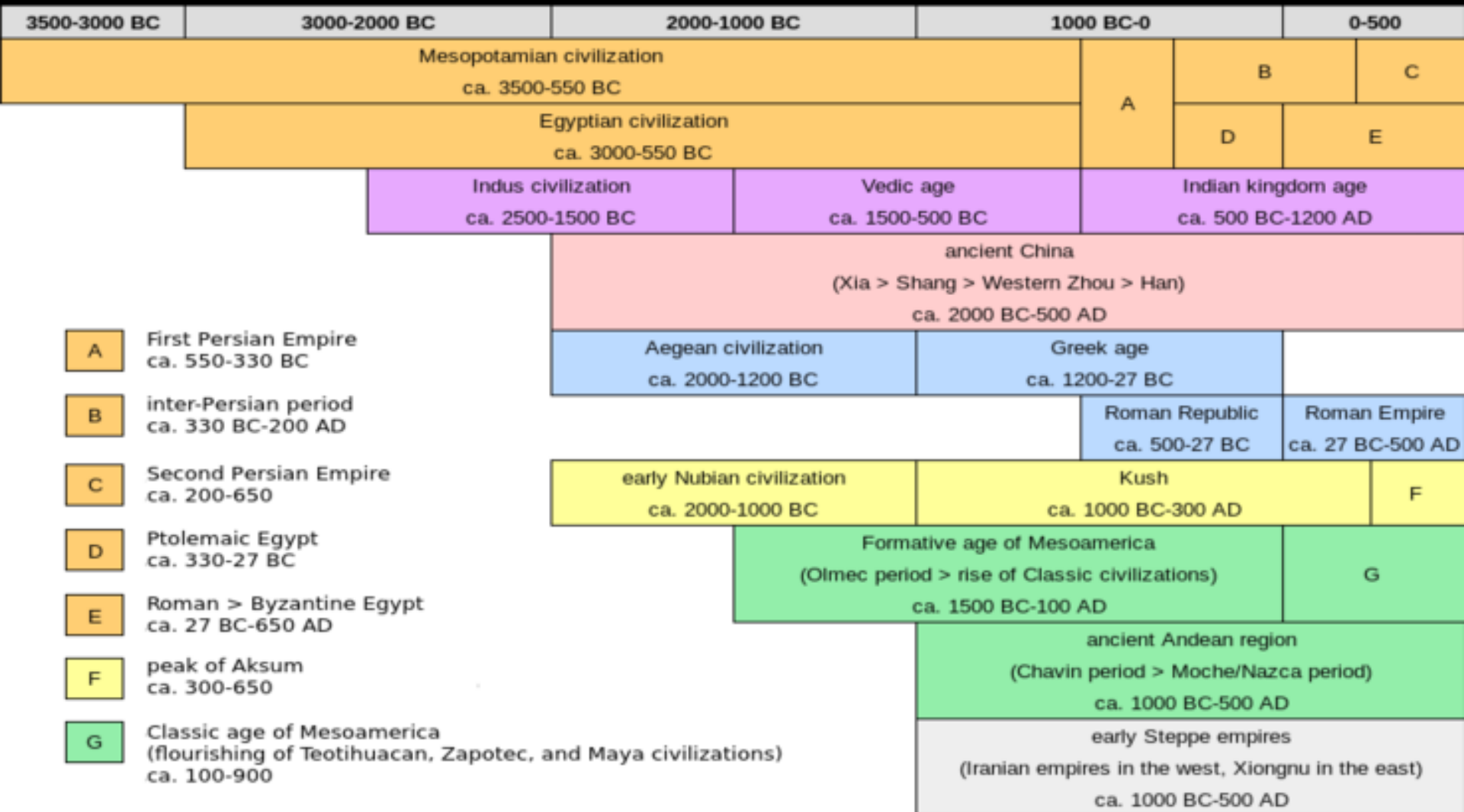

Kaupunkisuunnittelun historia

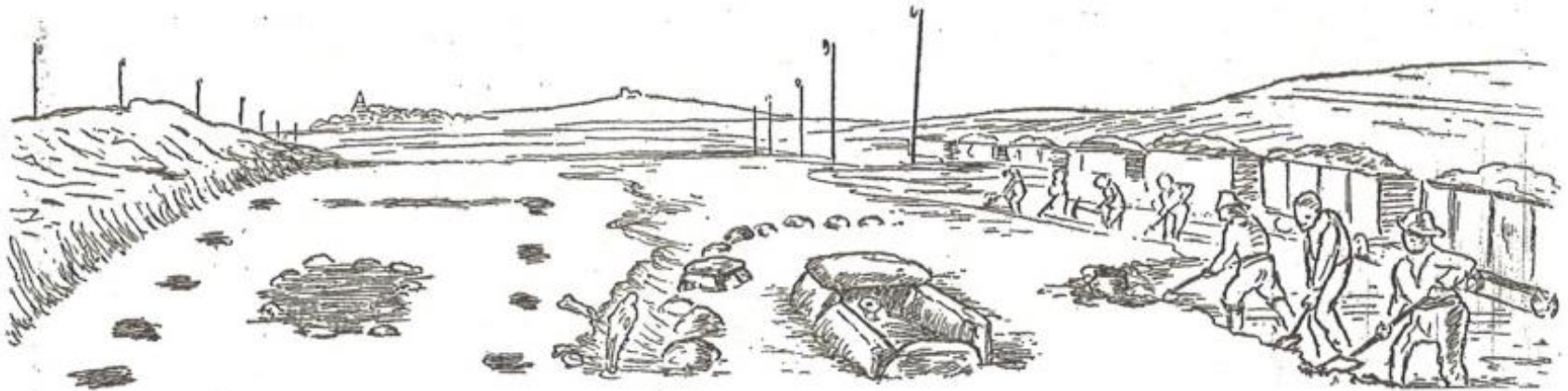
Kronologinen katsaus 1: Antiikista keskiaikaan

*Varhaiset
korkeakulttuurit*

Kaupunkisuunnittelu ja korkeakulttuurit

Mitä ja miten voimme tietää?

What do the finds signify?

Our ancestors.

settlement,

house and farm, and burial place

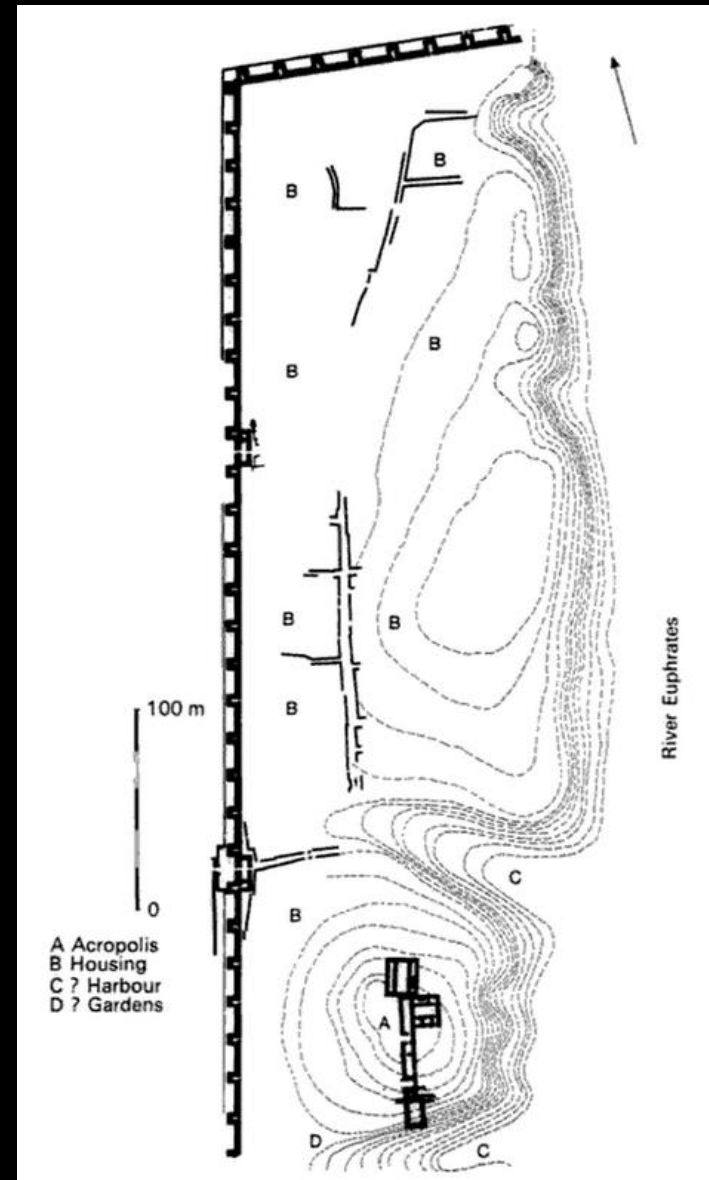

Çatal Hüyük (7400-6200 eaa.)

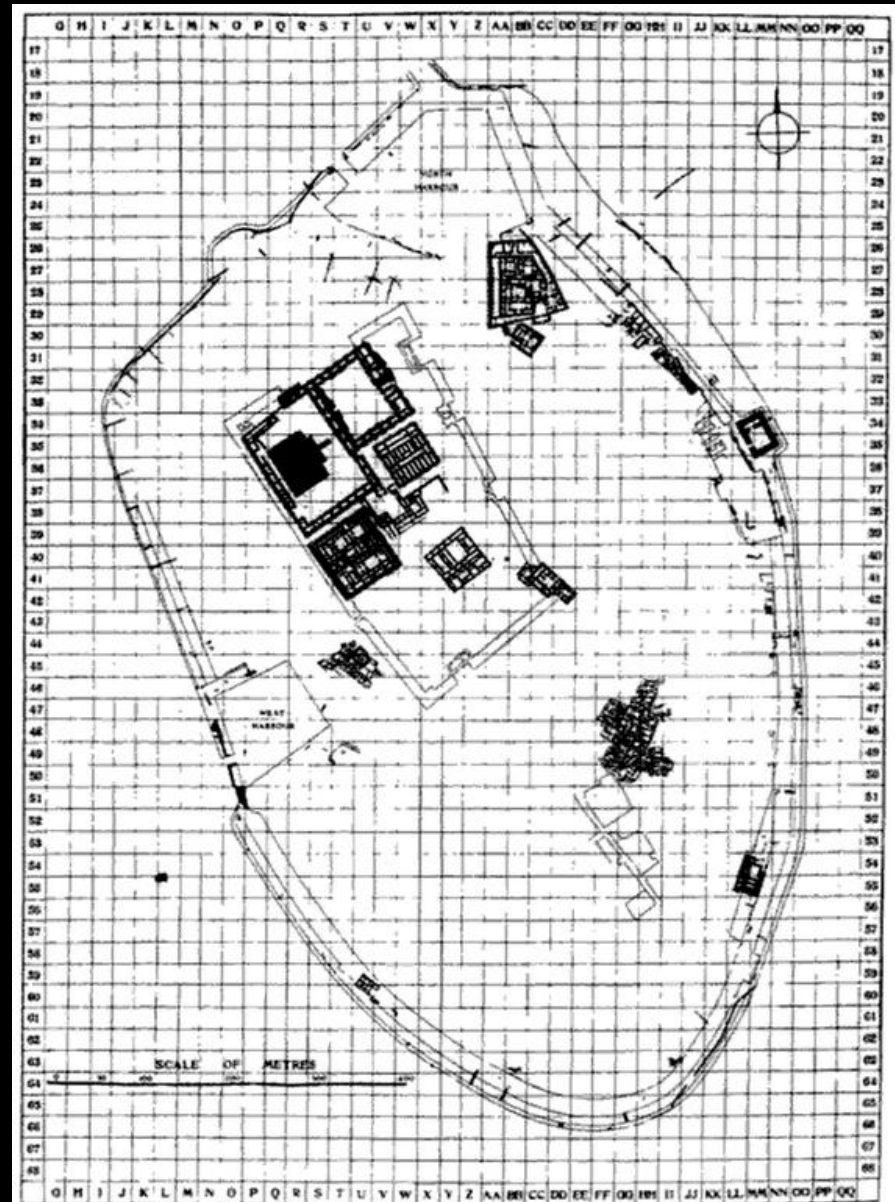
Habura Kabira (n. 3500 eaa.), Syyria

- Varhaisimpia tutkittuja suunniteltuja kaupunkeja
- Urukin siirtokunta
- Oli asuttuna vain noin vuosisadan ajan (+ mahdollinen myöhempi uudisasutus) -> poikkeuksellinen aikaikkuna sumerilaisten varhaiseen kaupunkisuunnitteluun
- Muuri ja akropolis, luonnontopografia suunnittelun taustalla
- Asuinkorttelit suurempien väylien ja pienempien kujien varsilla, vähäisempi suunnittelun aste

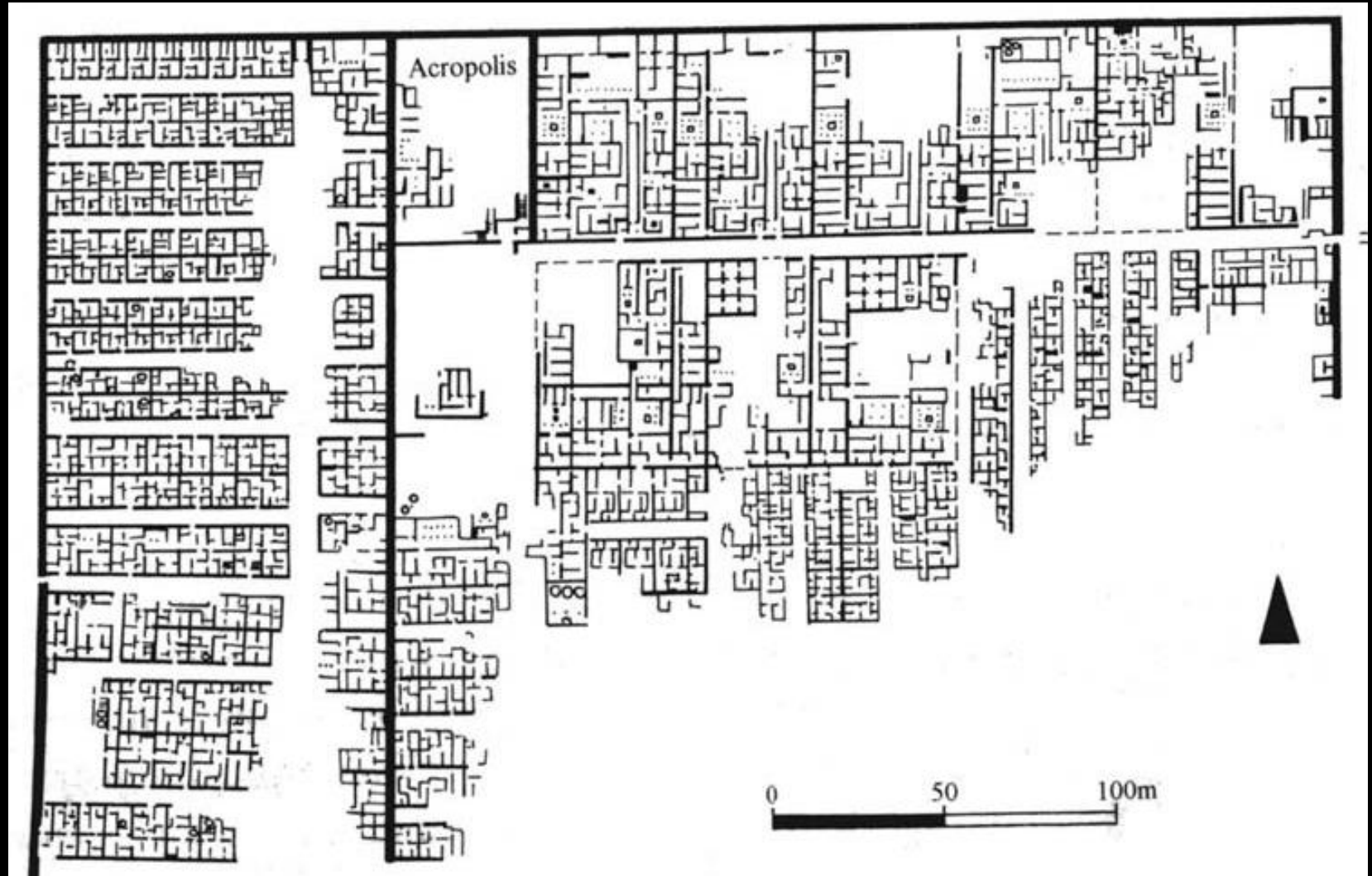

Ur (sumerilaisten pääkaupunki, n. 2100 eaa.)

- Sumerilaisten pääkaupunki
- Varhainen asuinpaikka ja hallintokeskus jo aiemmin, monumentaalinen kaupunkisuunnittelu noin 2100
- Ensimmäiset kirjalliset kuvaukset, joissa puhutaan mm. kolmenlaisista kaduista
- Hallinnollinen ja uskonnollinen monumentaalialue, jota ympäröivät kaupankäynnille ja asumiselle varatut alueet

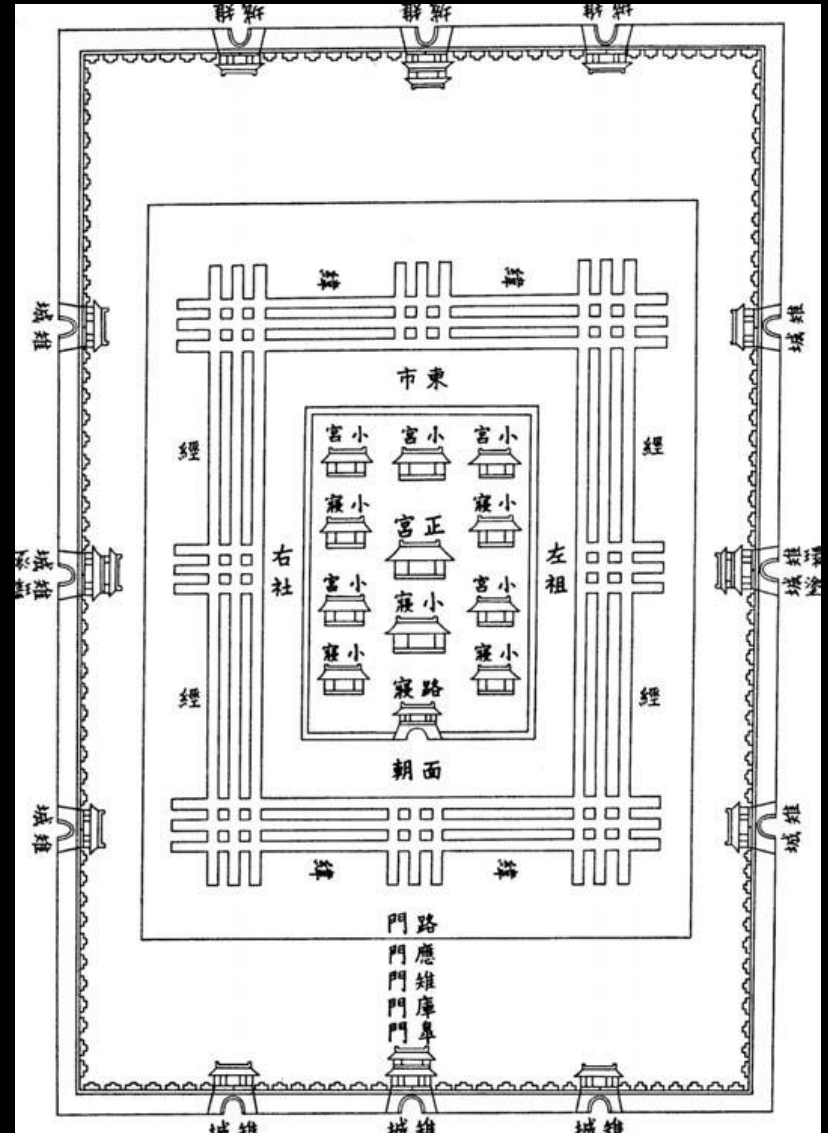

El-Kahun, Egypti, n. 1800 eaa.

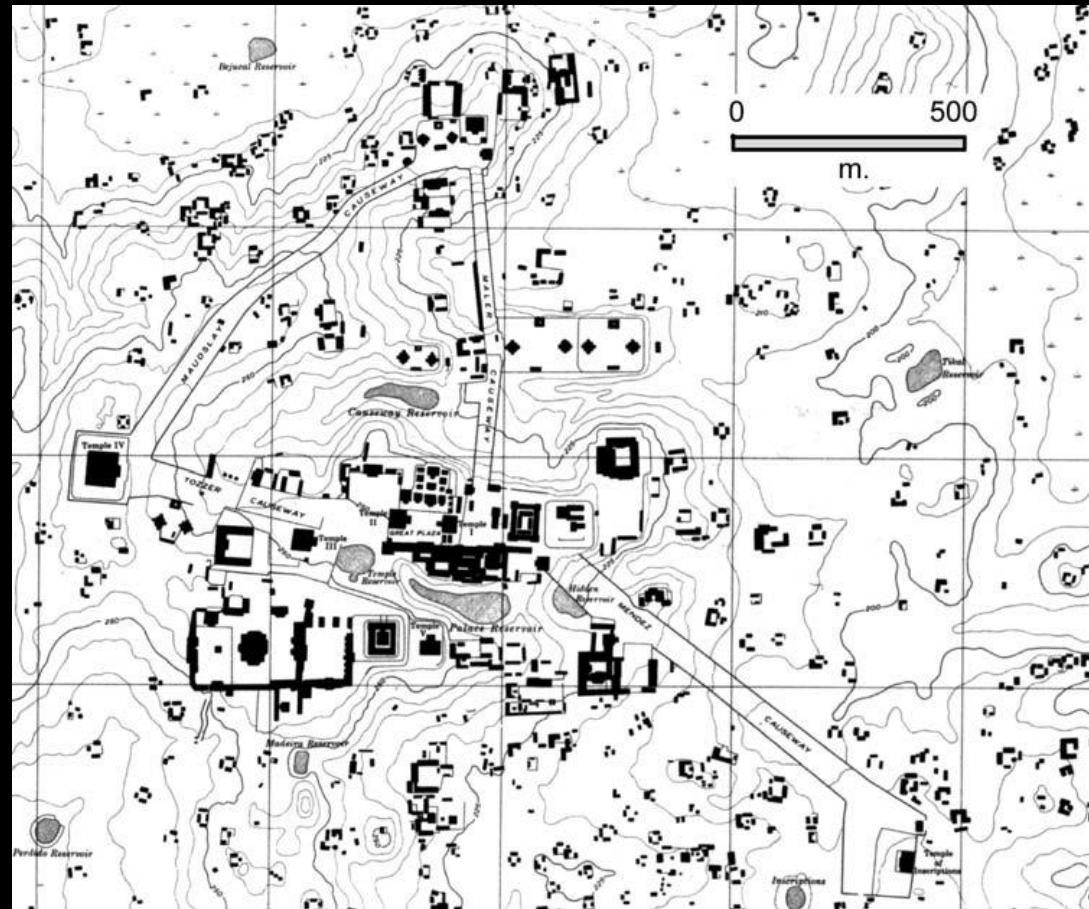
Shang-dynastia (1750-1050 eaa.)

- Kiinalaisen kaupunkisuunnittelun alkuvaihe
- Kaupunkisuunnittelun piirteitä: taivalliset suunnat, ruutukaava, kaupungin symbolinen jako 9 kenttään, 4 korttelin järjestelmä
- Oik. Pääkaupunki Wanghechengin ideaalipiirros
- Kiinalainen käsityötaidon oppikirja *Kao Gong Ji* 700-400-luvulta eaa. Jossa käsitellään myös kaupunkirakentamista

Tikal, Maya-kulttuurin monumentaalikeskus ja pääkaupunki 300-900 jaa.

- Temppele- ja hallintoalueet, monikeskuksinen rakenne ja monumentaalikadut
- Vähintään 16 km² alue asuinkortteleita (pääposin tutkimatta), asukasluku jopa 100–200 tuhatta

Kreikka ja Rooma

Välimeri klassisen ajan taitteessa n. 700 eaa.

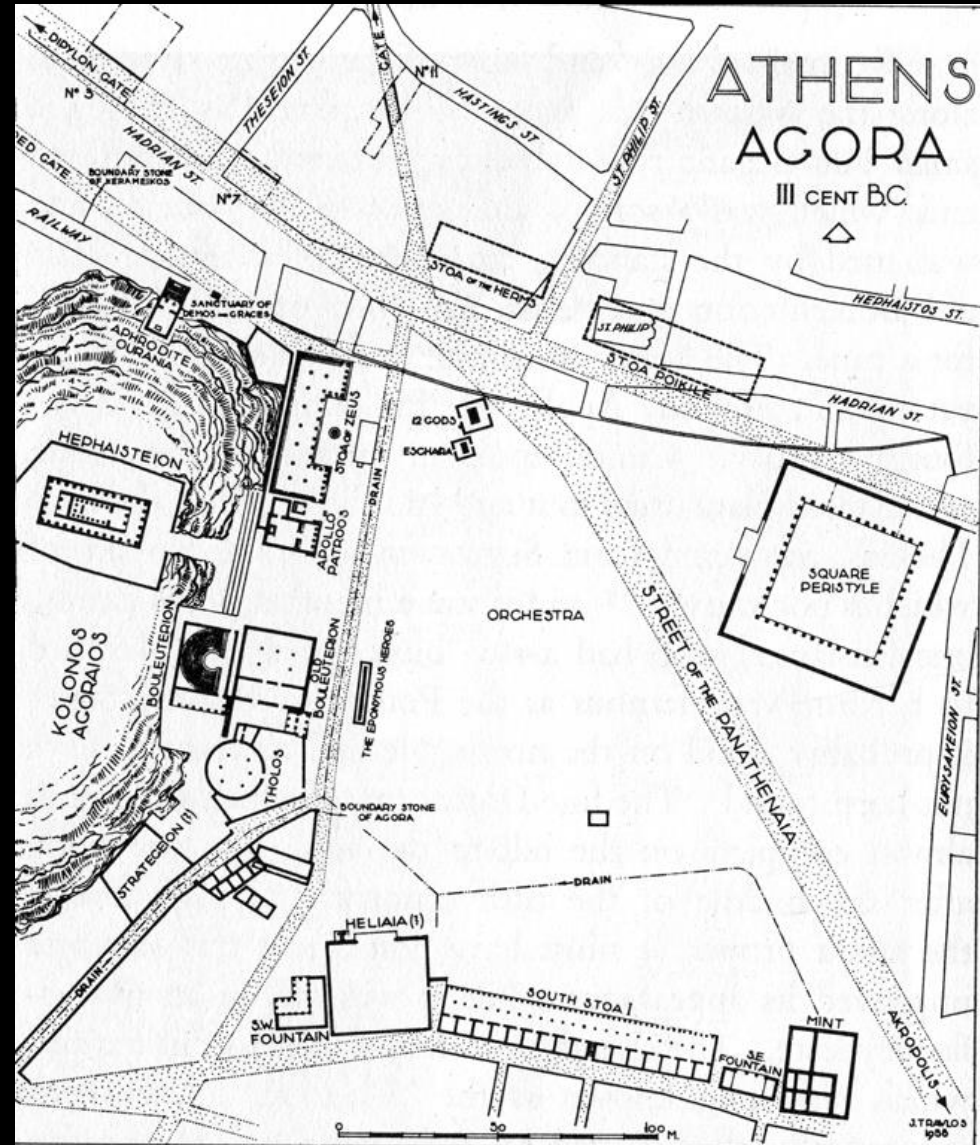
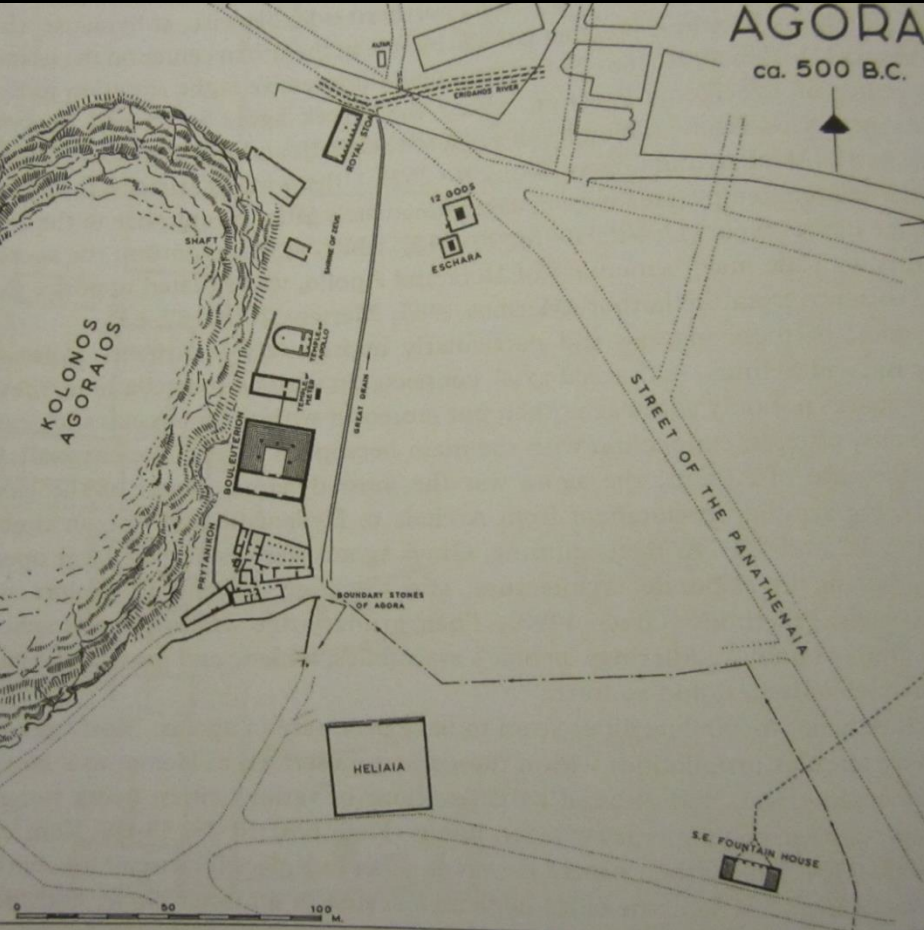
The Assyrian Empire and the Eastern Mediterranean, 750—625 B.C. 5

Kaupunkiyhteisö ja kaupunkitila

- Länsimaisen kaupunkisuunnittelun lähtökohta
- Kreikassa 600-500-luvulla tapahtunutta julkisen yhteisöelämän murrosta on pidetty keskeisenä vaikuttimena uudenlaisen julkisen kaupunkitilan synnylle
- Hautausmaiden ja kaupunkiyhdyskunnan tilallinen eriytyminen 700-luvulla
- Agorat, vähittäinen tilallinen erikoistuminen
- Kaupunki seremoniallisena tilana
- Linnavuorten kehitys kulttipaikoiksi

Ateenan agora

Kolonisaatio, kreikkalaiset siirtokunnat

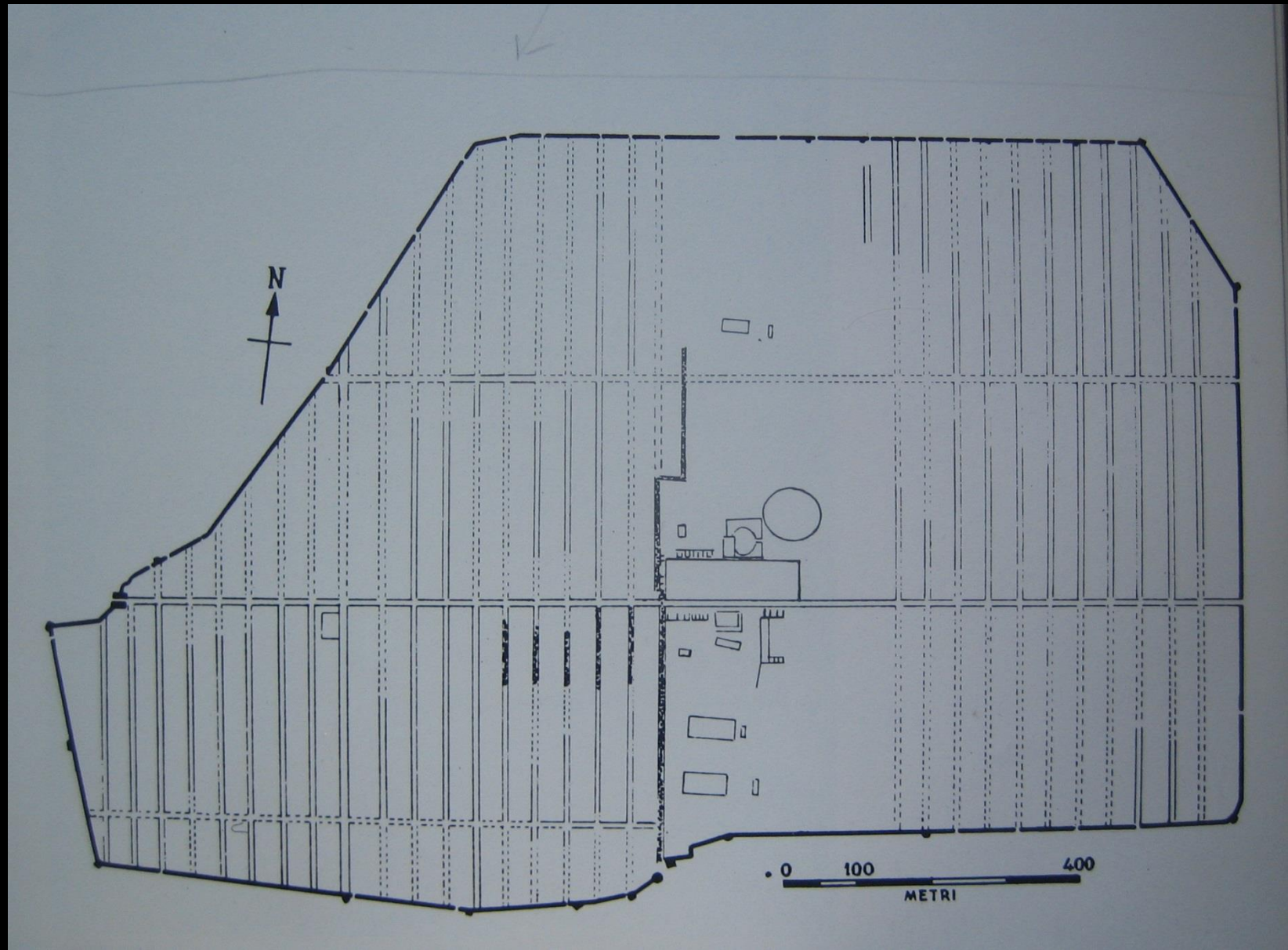
- Greek colony 750–550 bc
- Major trading port
- Shipping routes

0 200 400 km
0 250 miles

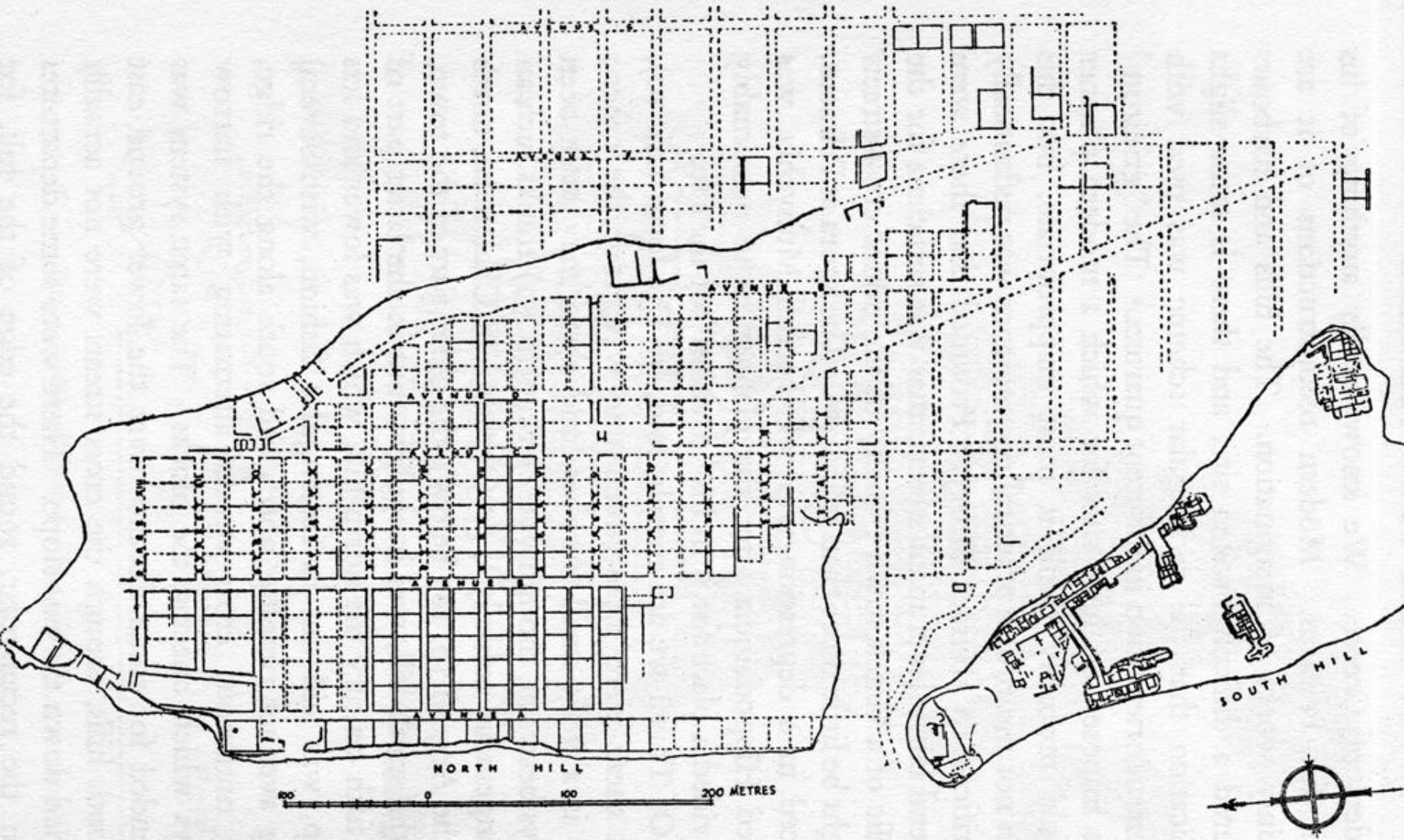
Poseidonia (Paestum)

Poseidonia (Paestum)

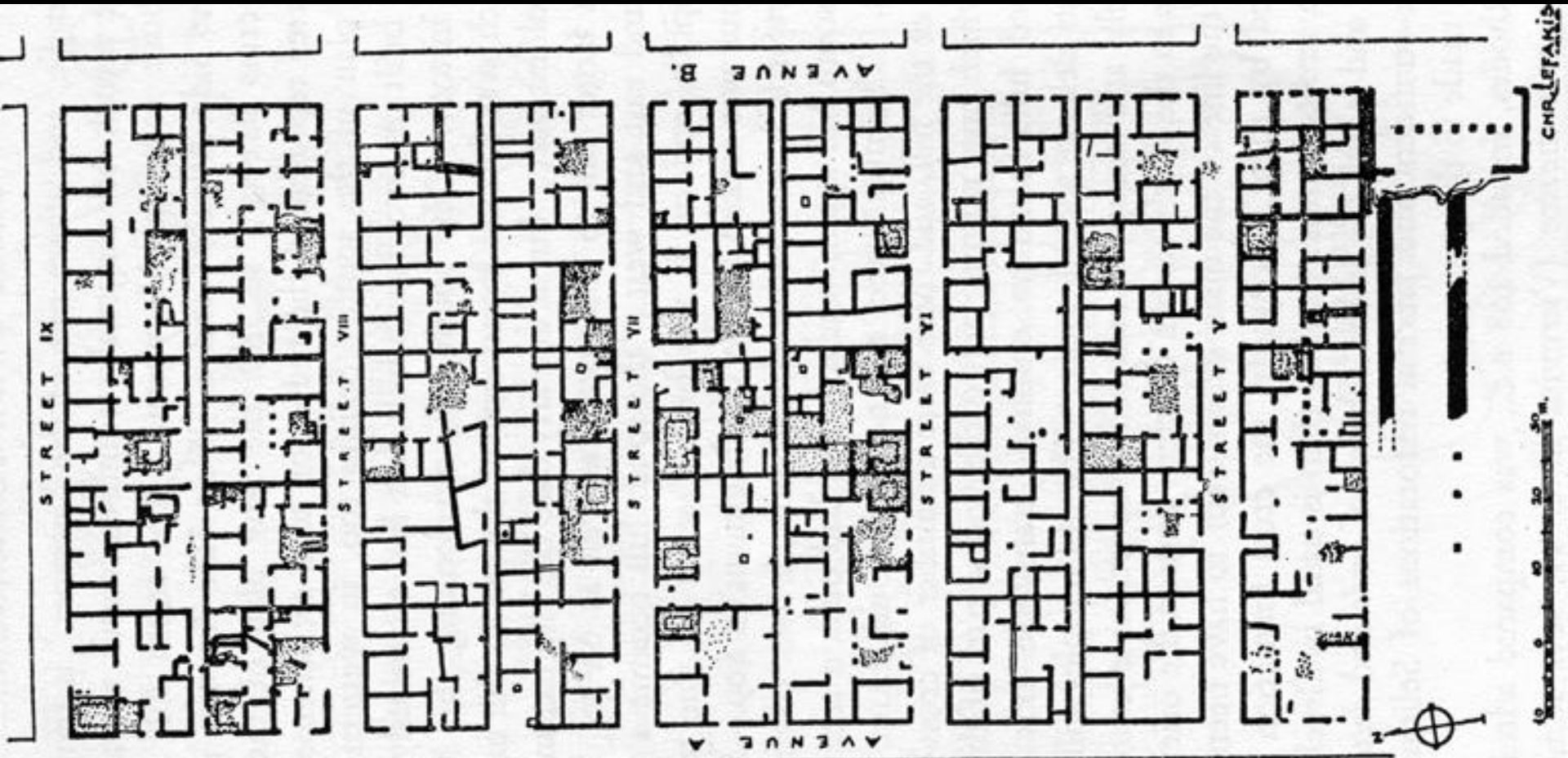

Olynthos

Olynthos

Perustettu vuonna 432, tuhoutunut vuonna 348 ekr

Klassisen ajan lopun perintö

Erikoistuneiden julkisten tilojen jäsentely ja eriyttäminen

Julkisten rakennusten typologioiden erikoistuminen

Kehitys kohti suljettuja, yhtenäisen julkisivun tai sommitelman hallitsevia aukiotiloja

Julkisten tilojen ja rakennusten koristaminen ja artikulointi (patsaat, maalaukset ym.)

”Havaintajan näkökulma”, kaupunki-identiteettien rakentaminen

Hellenistinen kaupunkisuunnittelu

- Ekspansio politiikka: uudet kaupungit sekä vallan että talouden tukikohtia
- Aleksanteri suuren valtakunta pirstoutui hänen kuolemansa jälkeen kuningaskuntien liitoksi, jota kuitenkin yhdisti kulttuurinen yhteys
- Hellenistisen kaupunkisuunnittelu toi kaupunkitilaan kuninkaanpalatsit ja monarkkisen vallan monumentaalisuuden
- Aikakauden huipentuma Aleksandria, Egyptin pääkaupunki
- Nimeltä tunnettuja kaupunkisuunnittelijoita (joita klassiselta ajalta ei yhtäkään, ellei kreikkalaisia rakennussuunnittelijoita tai Hippodamosta lasketa)

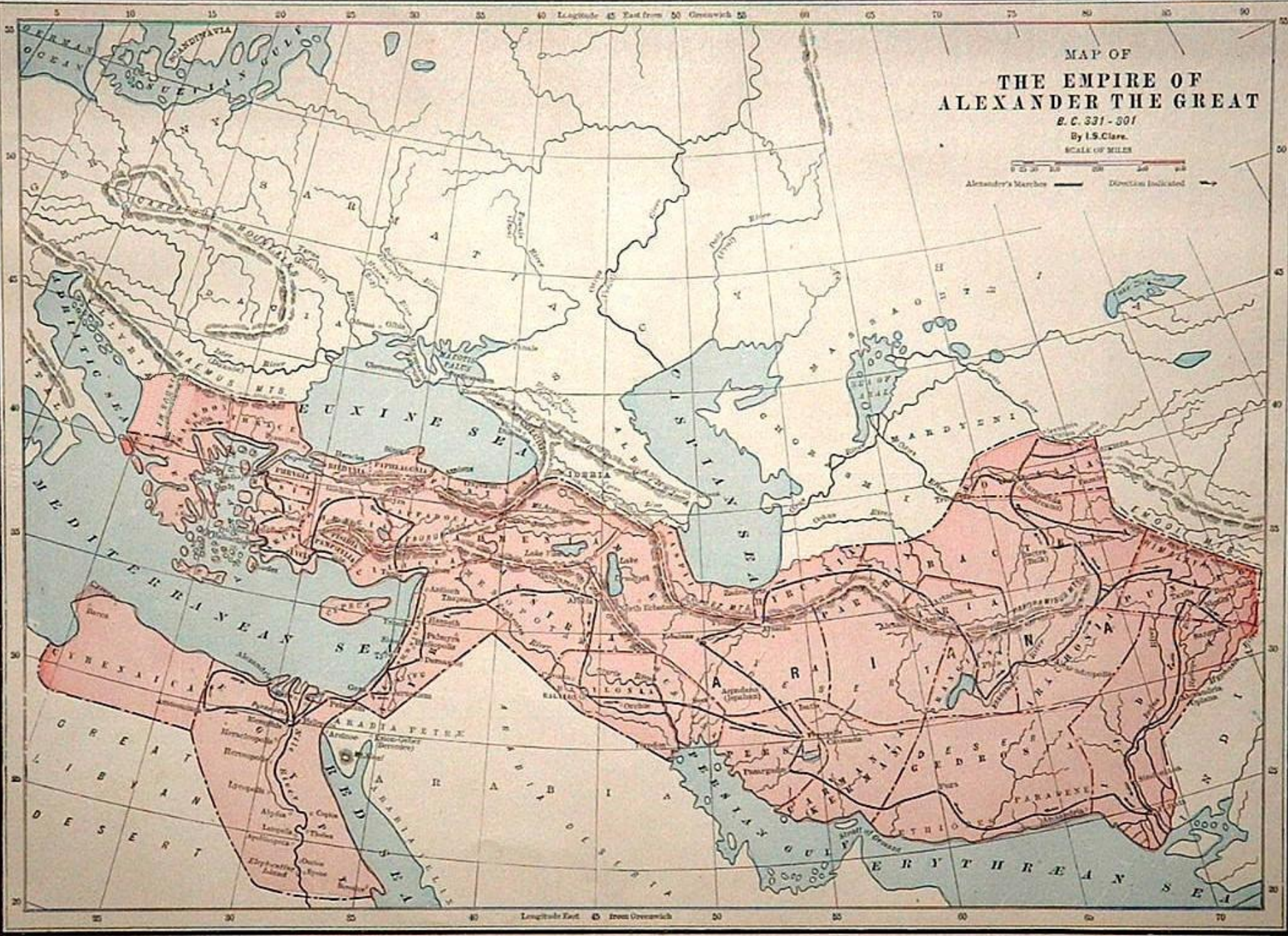
MAP OF
THE EMPIRE OF
ALEXANDER THE GREAT
B.C. 331-301

By I.S. Clare.

SCALE OF MILES

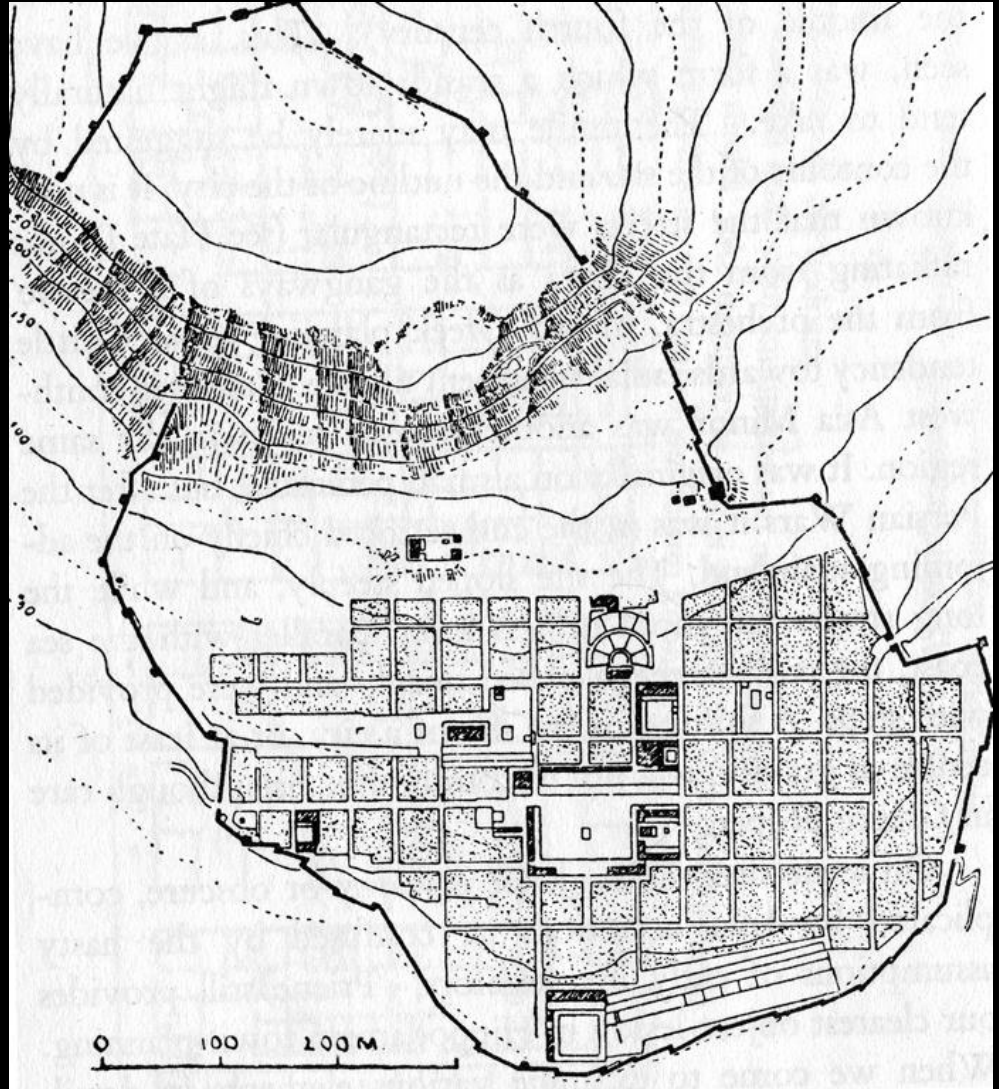

Alexander's Marches ——— Direction Indicated ———>

Priene

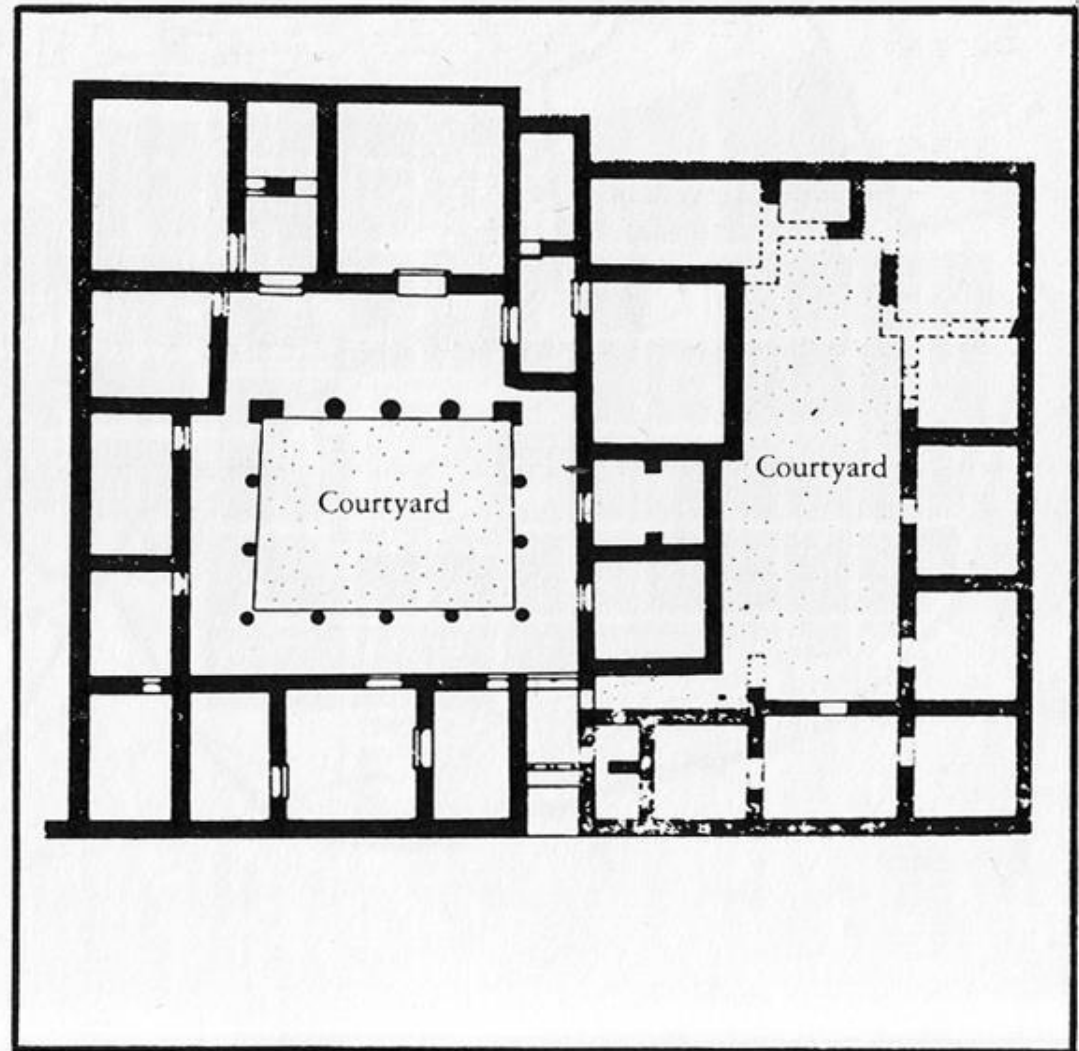
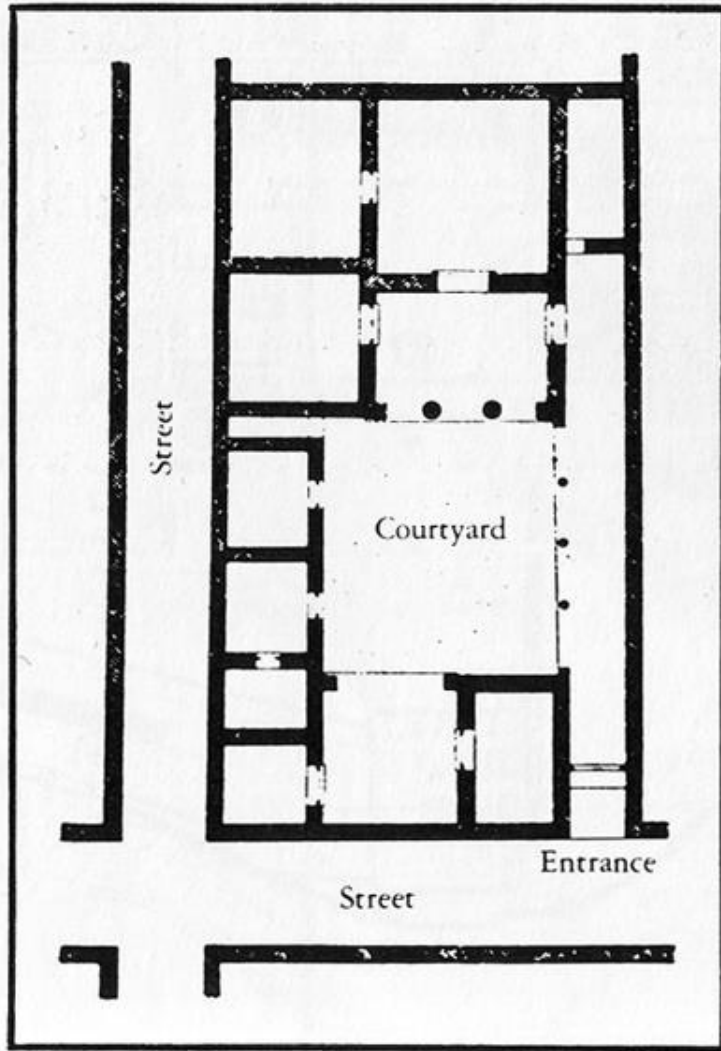
- Nykyinen asemakaava linjattiin 300-luvun lopulla (ekr.)
- 300-luvun (ekr) kreikkalaisessa maailmassa lienee säännöllinen kaupunkimuoto ollut satunnaista asemakaavaa yleisempi, sillä Aristoteles kuvaa “vanhan tavan organisoida kaupungit”, ts. epäsäännöllisen kaupunkirakenteen.

Priene

Priene

Rooma – elementtejä Kreikasta ja etruskeilta

Etruskilainen ja kreikkalainen kaupungistuminen kohtaavat nyk. Campanian alueella 500- ja 400-luvuilla ekr.

Roomalaisen kaupunkisuunnittelun rituaalinen sisältö sekä kaksiakselinen kaupunkimuoto omaksutaan etruskeilta, mutta maanmittaus ja kaupunkien tilajärjestelmät lähinnä kreikkalaisilta.

Rooman kaupungin monumentalisointi Kuningasajalla (500-600-luvut)

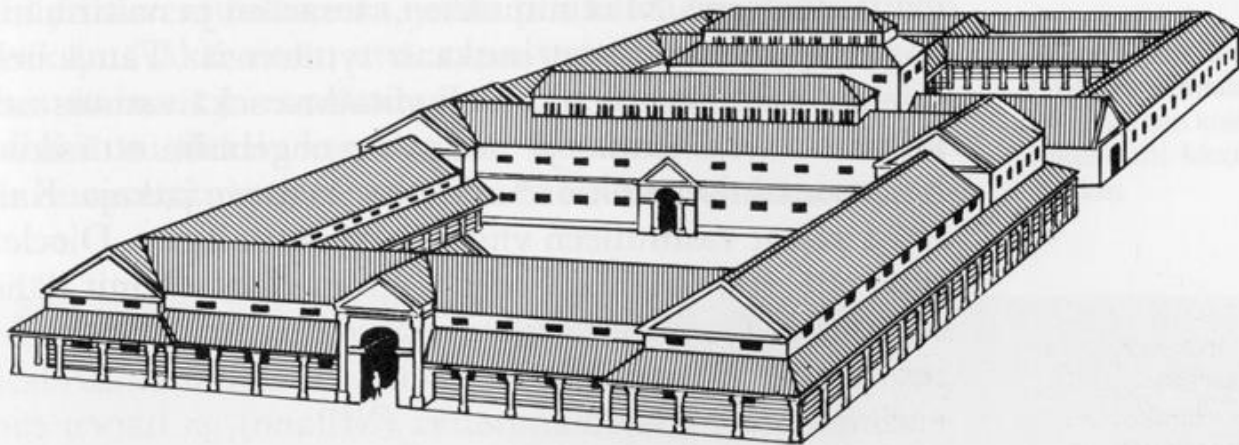
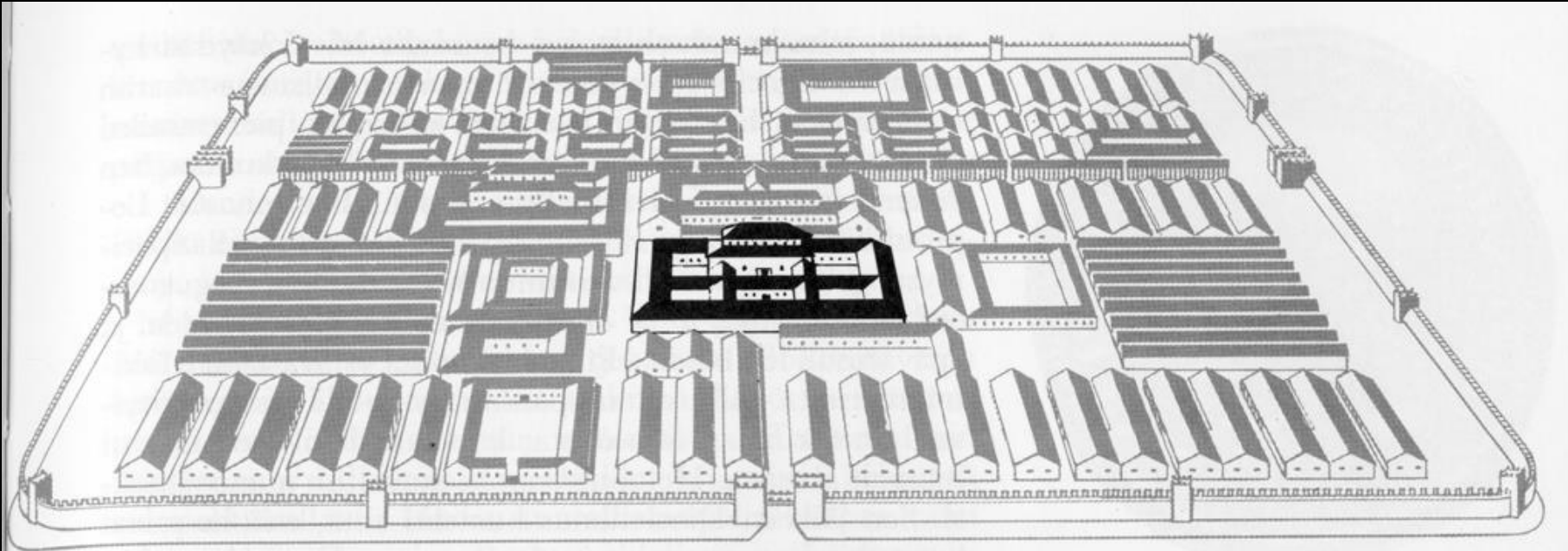
Kehitys kulkee yhtä linjaa ja samaan aikaan kuin kreikkalaisessa maailmassa (agoroiden ja kulttipaikkojen monumentalisointi, temppelit)

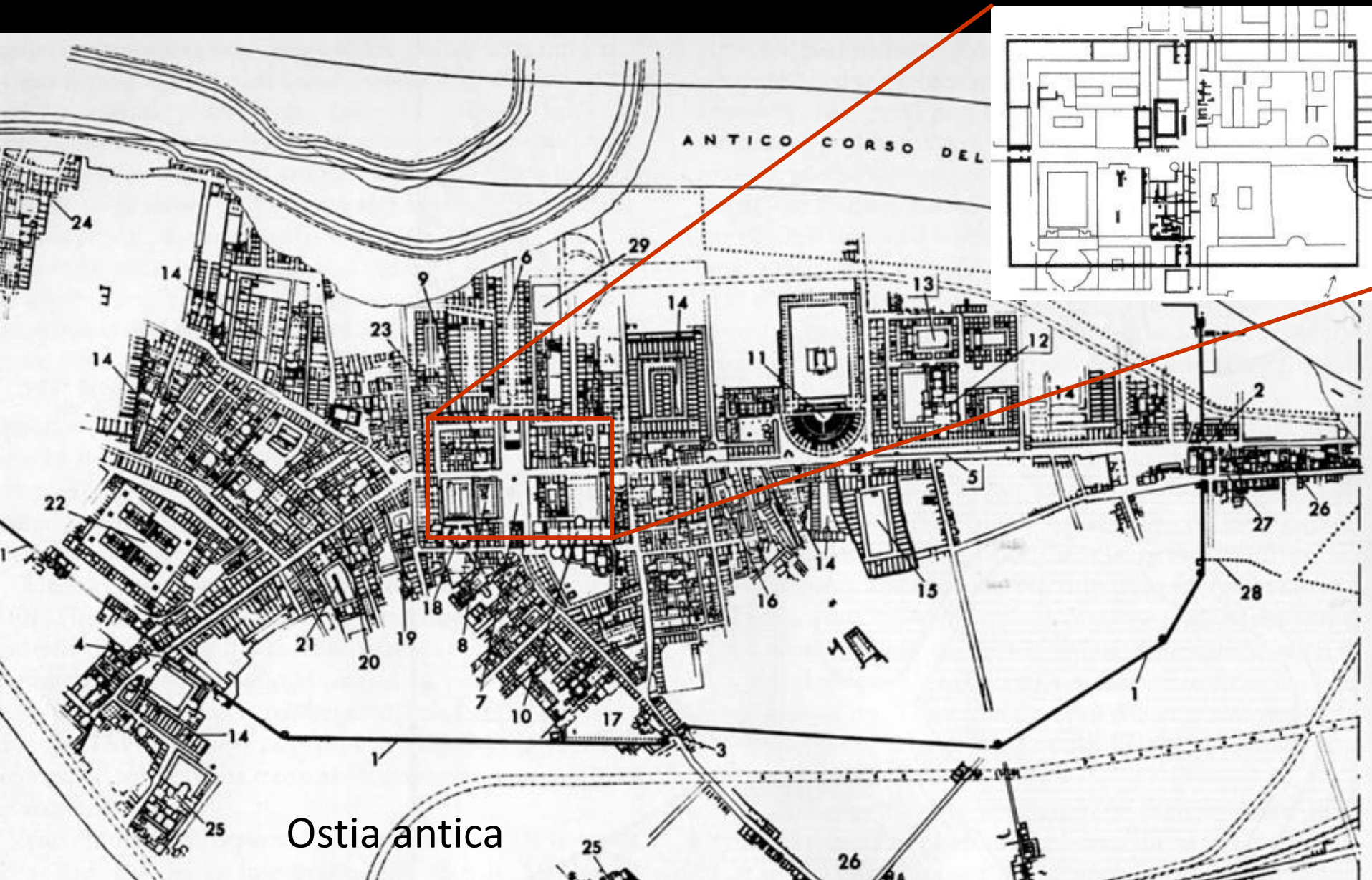
Nousevan imperiumin kaupungit

- Keskusvallan merkitys (sotilaalliset ja hallinnolliset tekijät)
- Kaupunkien verkosto ja taloudelliset tekijät
- Infrastruktuurien kehitys ja kaupungistuminen
- Hellenistisestä maailmasta omaksutut vaikutteet keskeisiä kaupunkien fyysisessä ulkomuodossa ja maanmittauksessa
- Etruskilainen ja itaalinen kulttuuriperintö ja mytologia

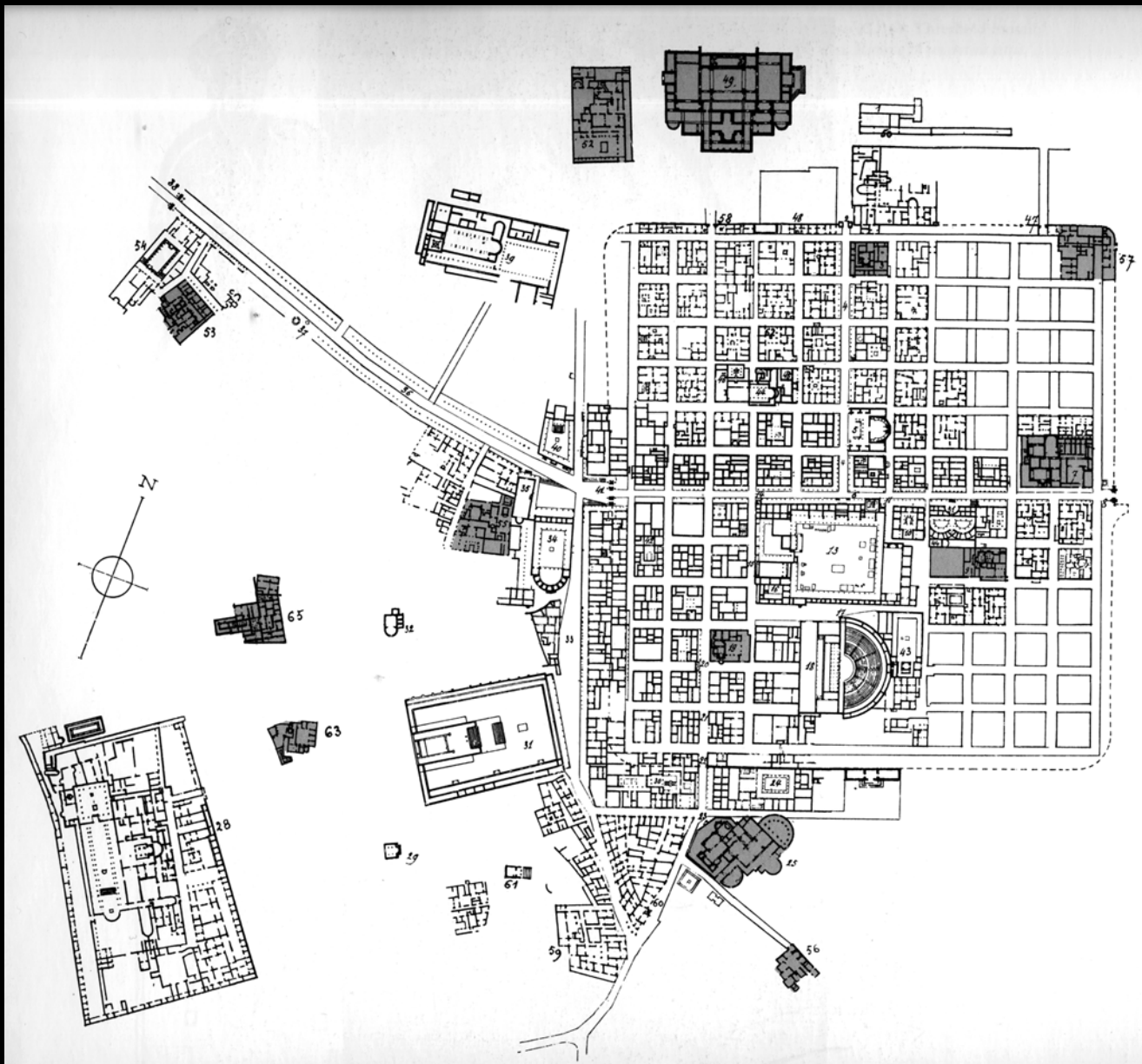
Linnoituskaupungit (castra, coloniae)

Linnoituskaupungit (castra, coloniae)

Timgad (n. 100 jaa.)

Barcino (Barcelona)

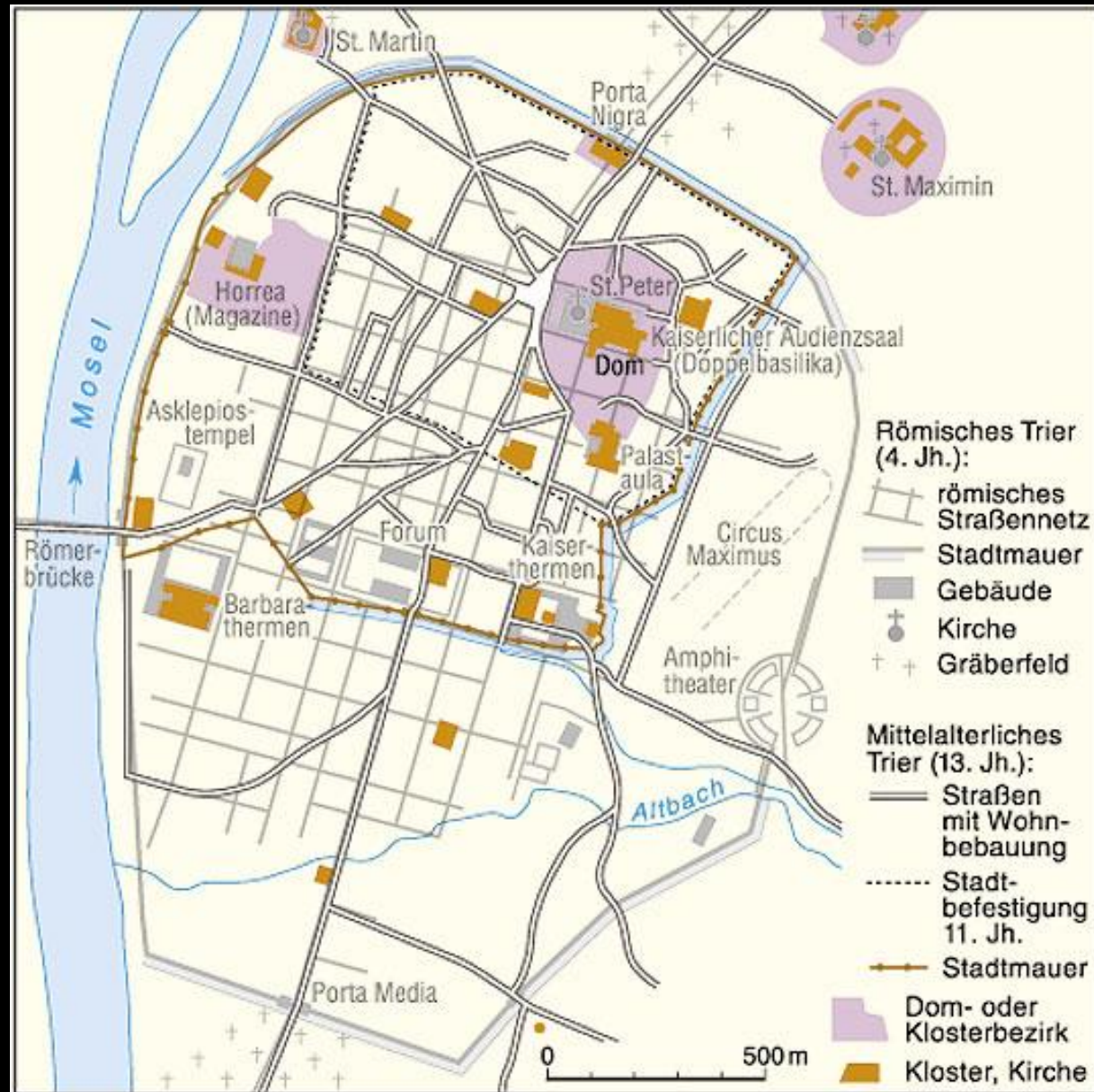
- Barcino (Barcelona) Alun perin Karthagon siirtokunta, roomalainen kaupunki 15 ekr.
- Asemakaavan perusrakenne tyypillinen roomalainen kaksiakselinen castrum, jonka jäljet ovat yhä havaittavissa Barrí goticin katulinjoissa

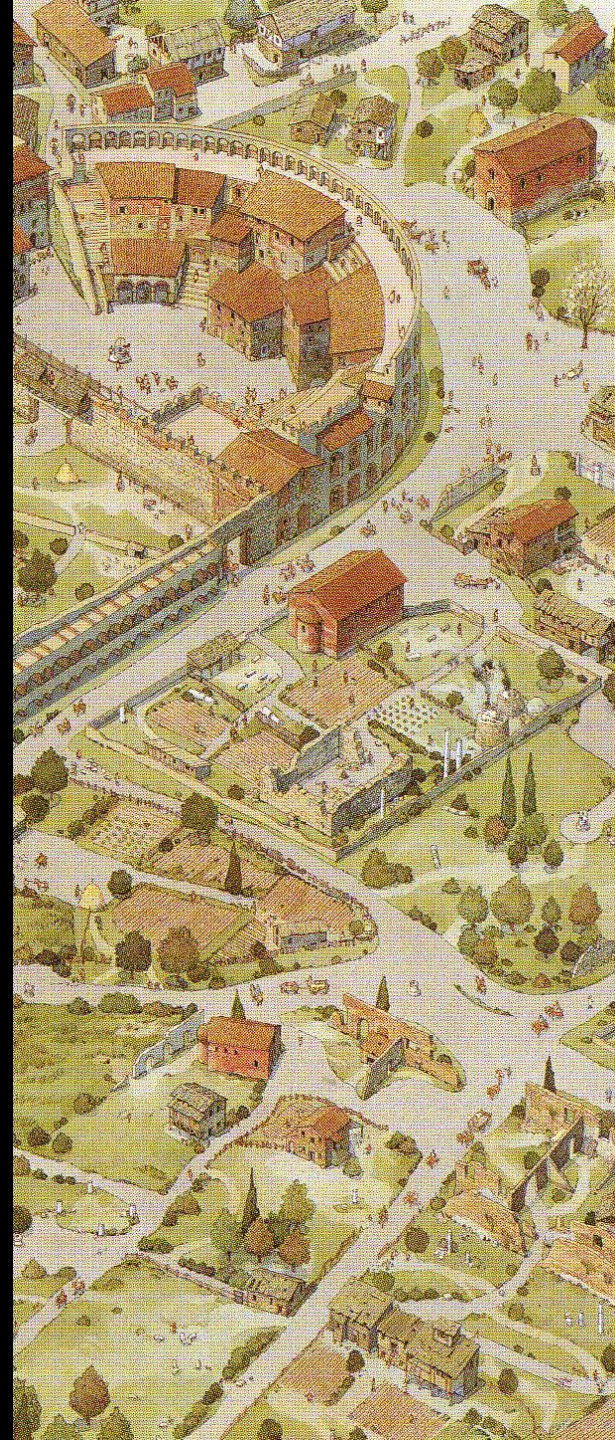
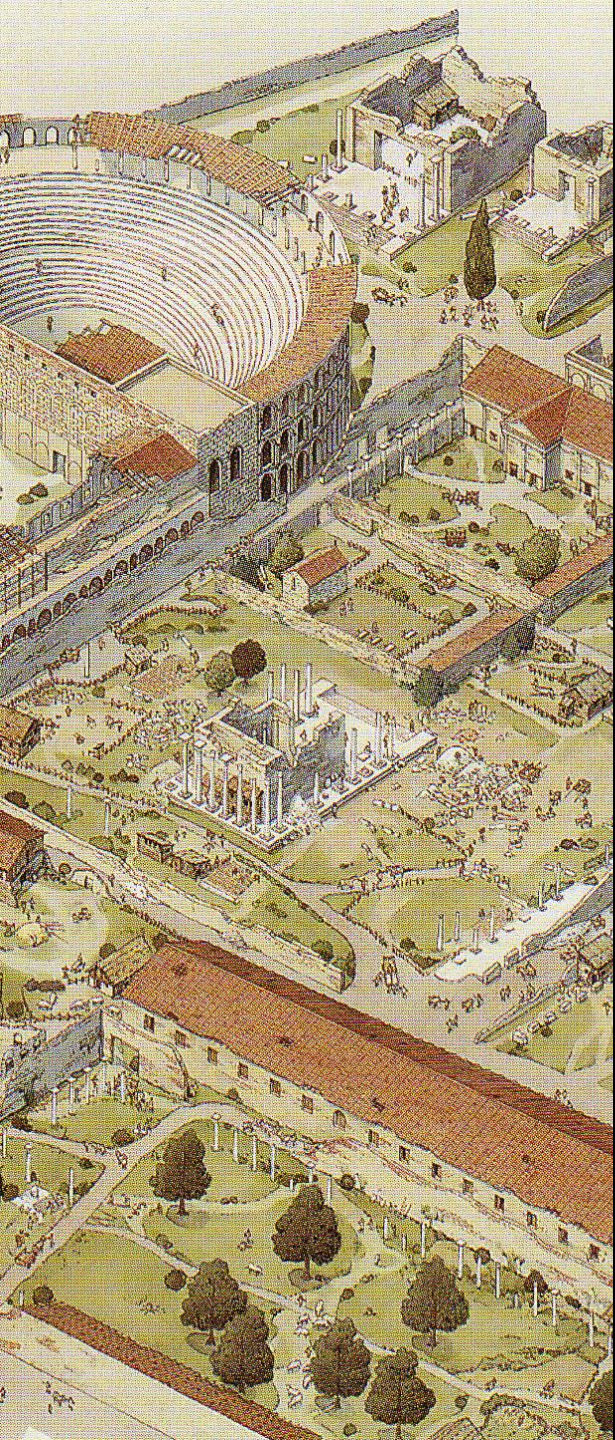

Trier (Augusta Treverorum)

Perustettu 10-luvulla eaa.

Tyypiesimerkki roomalaisesta kaupungista, joka muuntuu keskiaikaiseksi monikeskukselliseksi kaupunkirakenteeksi

Antiikin perintö

- Infrastruktuurit, muuntuva kaupunkikudos
- Mittava kirjallinen kulttuuri geometriasta, maanmittauksesta, kaupunkisuunnittelusta ja arkkitehtuurista
- Vitruviuksen kymmenen kirjaa ainoa nykyaikaan säilynyt laaja esitys antiikin rakennustaiteesta, mutta näin ei ollut varhaiskiesajalla
- Antiikin sivistys "pitkäaikaisvarastoon" – vai aktiiviseen käyttöön?

Keskiaika

”Keskiaikainen kaupunki” (?)

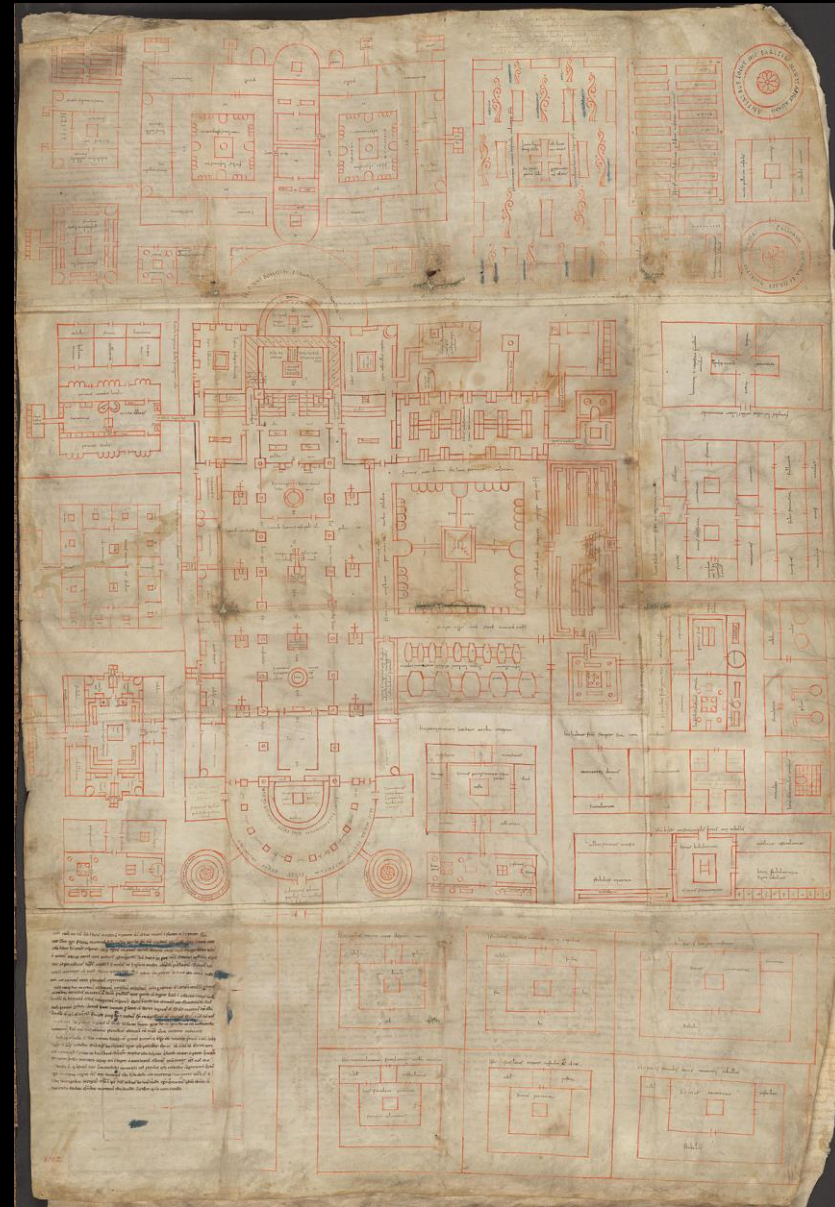

Pimeät vuosisadat ja Karoliininen renessanssi

- Kaupunkien taantuminen 300-luvulta alkaen
- Ilmasto- ja väestökatastrofi 500-600-luvuilla
- Lähdeaineistoja on 400-700-luvuilta säilynyt vähän, mikä on voimistanut stereotypiaa "pimeistä vuosisadoista"
- Karoliininen renessanssi: Kaarle Suuren Frankkivaltakunta
- Keskushallinnon vähittäinen kehitys, kaupunkien elpyminen paikallisessa mittakaavassa

Suunnitelmat?

St. Gallenin luostarin pohjapiirros,
800-luku, ainoa ns. ”pimeiltä
vuosisadoilta” säilynyt
arkkitehtuuripiirros

1100-luvun renessanssi

1100-luvun renessanssi: koko Euroopan mittakaavan taloudellinen ja kulttuurinen nousukausi

Kaupunkien merkitys tässä vaiheessa kokonaisvaltainen:

kaukokauppa

nouseva porvaristo ja kaupunkien itsehallinto

varhaisteollinen tuotanto

kerjäläismunkkijärjestöt

suuret rakennus- ja infrastruktuurihankkeet

Kaupunkien synty Pohjois-Euroopassa

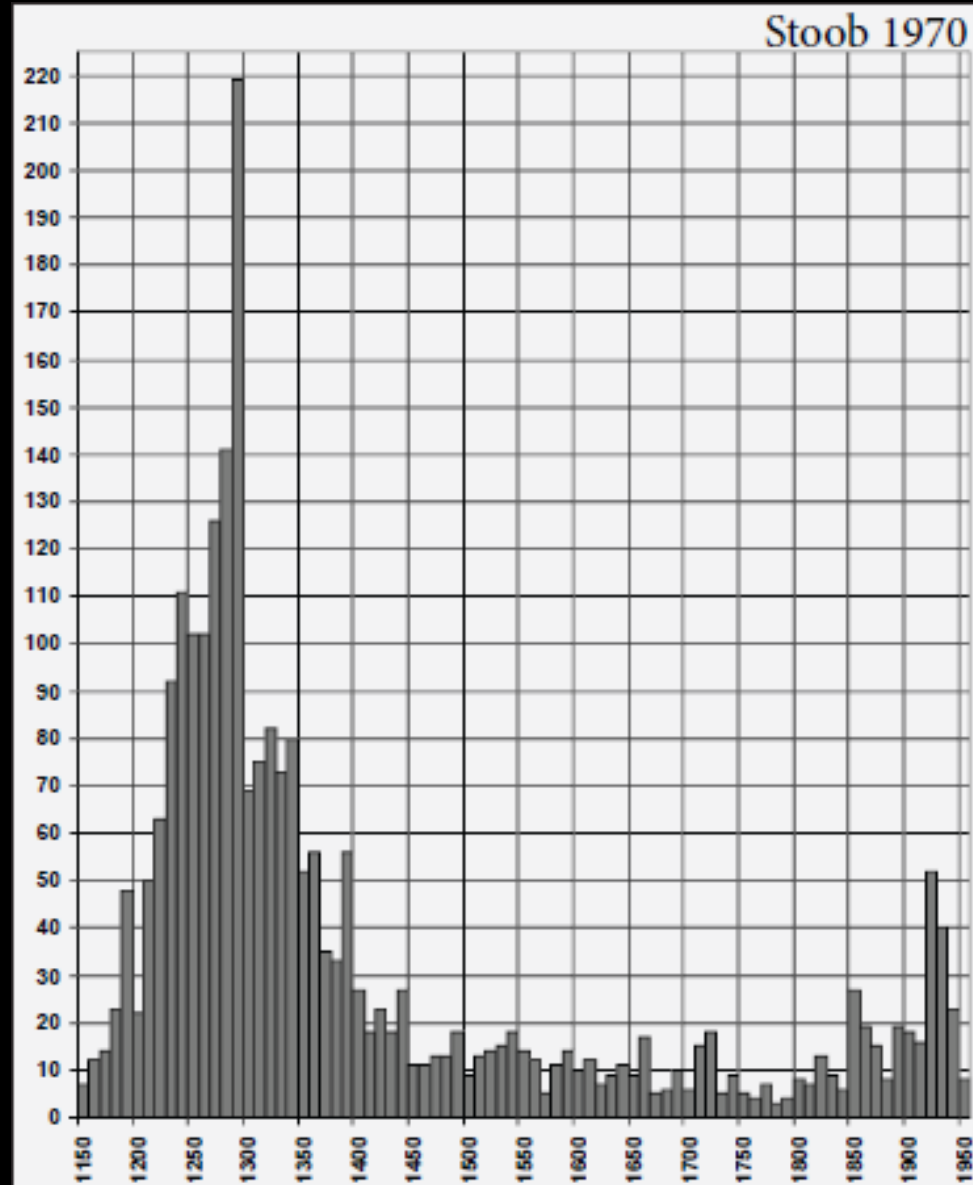
Århus, 800-900-luku

Kaupungistumisen huippukausi

Uusien kaupunkien perustaminen saavutti 1200-luvun Euroopassa määrällisen huipun, joka ohitettiin vasta teollisena aikana

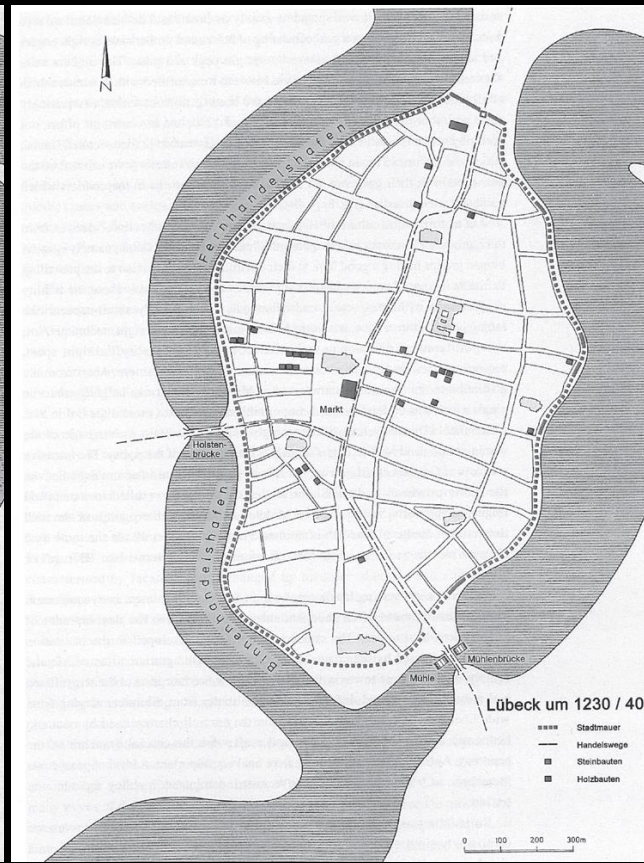
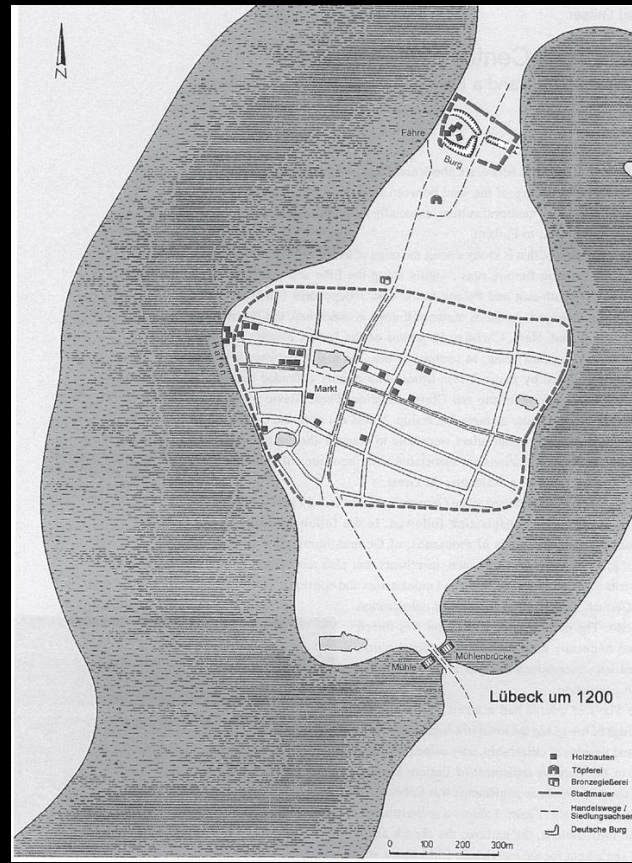
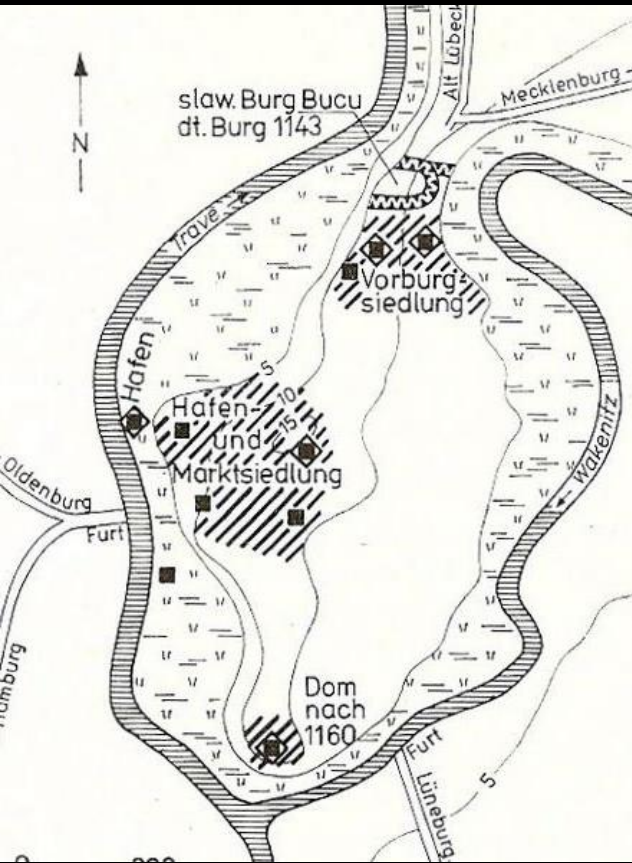
Valtaosa Euroopan yhä olemassaolevista kaupungeista perustettu tässä vaiheessa, Suomessa ainoastaan Turku periytyy tähän vaiheeseen

Kaupungistumisen huippukausi

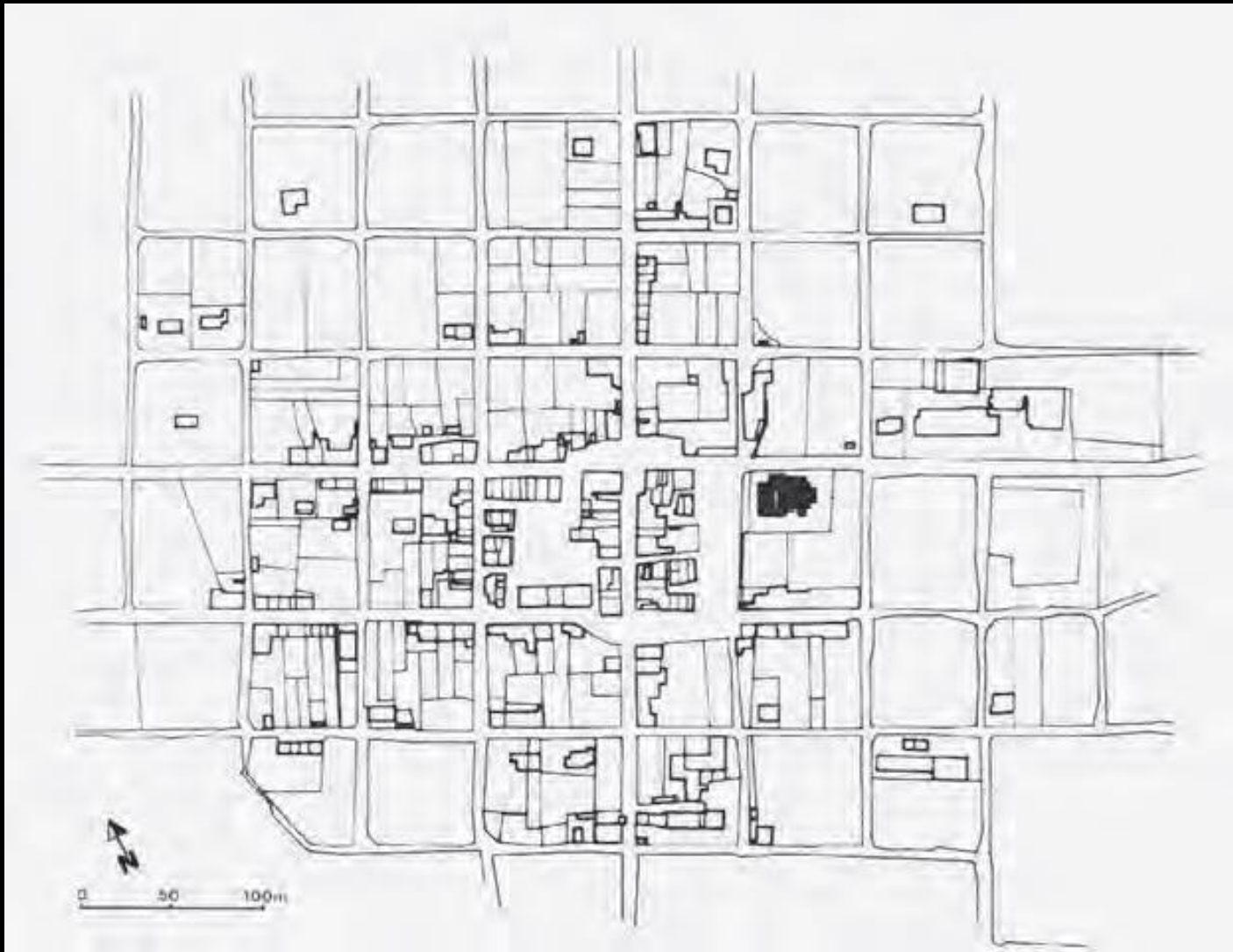
- Kaupunkien nousun edellyttämän taloudellisen erikoistumisen taustalla oli tehostunut maanviljely ja tiheä kaupunkien verkosto, joka salli lähi- ja kaukokaupan joustavan yhdistelmän
- Alueiden ja kaupunkien taloudellinen erikoistuminen (esim. Wismar: olut – yli 200 panimoa 1400-luvun lopulla)
- Liikenteellisten infrastruktuurien ja tiedonkulun tehostuminen, organisaatiot (esim. Hansa) keskeisessä asemassa
- Kaupungistumisen taustalla sekä itsejärjestyvää, mm. taloudellisen erikoistumisen ja väestötiheyden lisäyksen aiheuttamaa hierarkiaa että suunniteltua, poliittista ja taloudellista toimintaa

Uudet kaupungit – Lübeck

Keskiajan kaupunkien muotokieli

Saint Denis de Saissac (1290-luku)

Kaupunkisuunnittelun toimijat ja verkostot: kerjäläismunkkisääntökunnat

- Dominikaani- ja fransiskaanijärjestöt perustettiin 1200-luvun alussa
- Osa kaupungistuvan ja kansainvälistyvän Euroopan kehitystä, jossa julkinen uskonnonharjoitus muutti muotojaan
- Aikansa kansainvälisin organisaatio
- Leviäminen ympäri Eurooppaa muutamassa vuosikymmenessä
- Laaja-alainen koulutus konventeissa: trivia ja quadrivia

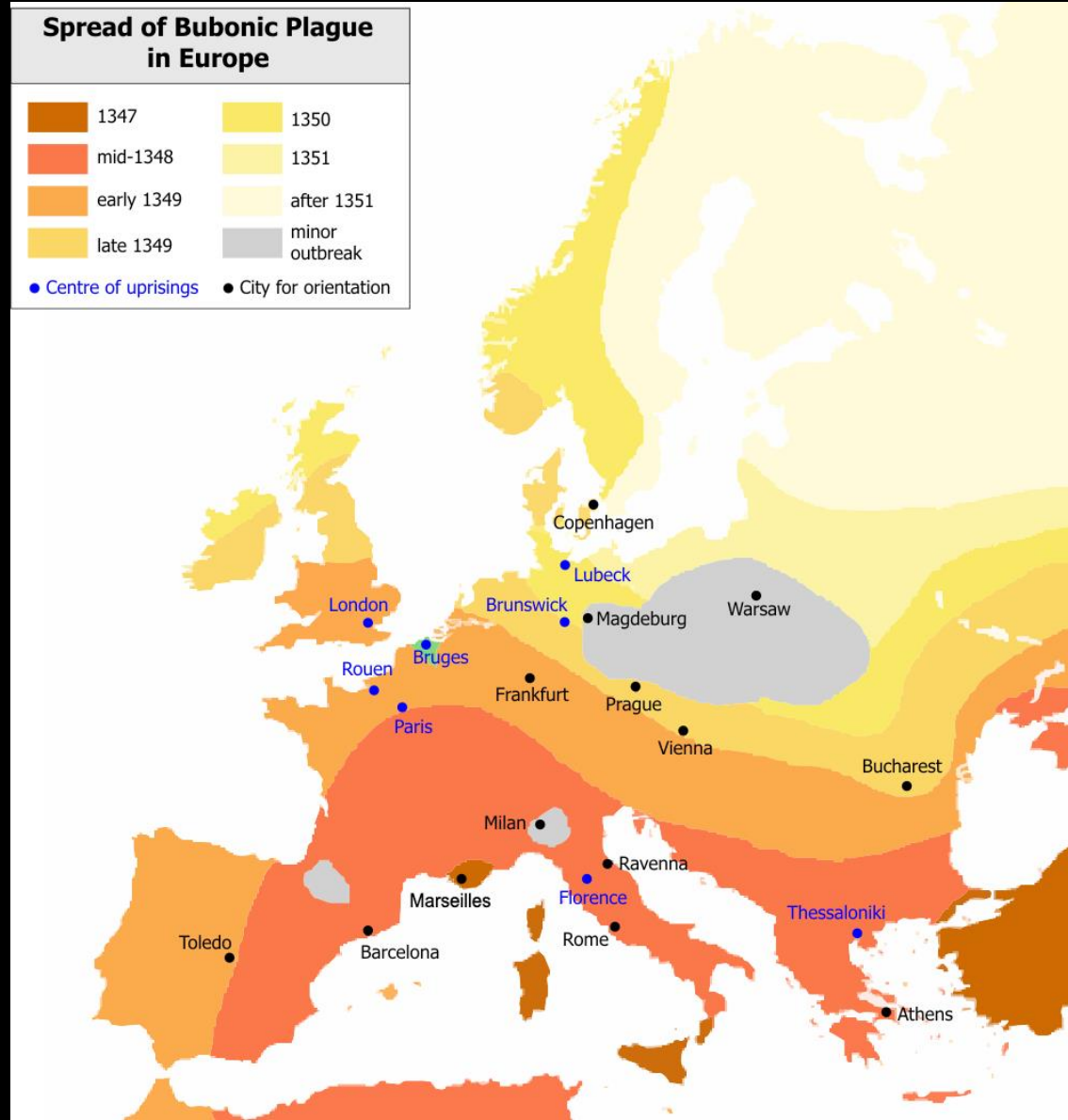
Musta surma ja murroskausi

Ilmaston kylmeneminen
1200-luvun lopussa

Kaupungistumisen
hidastuu lähes kaikkialla
Euroopassa

Toisaalta Pohjois-
Euroopassa päinvastainen
kehitys

Musta surma
”viimeistelee” jo alkaneen
laskukauden

Ensimmäinen säilynyt kaupunkisuunnitelma! (1306)

